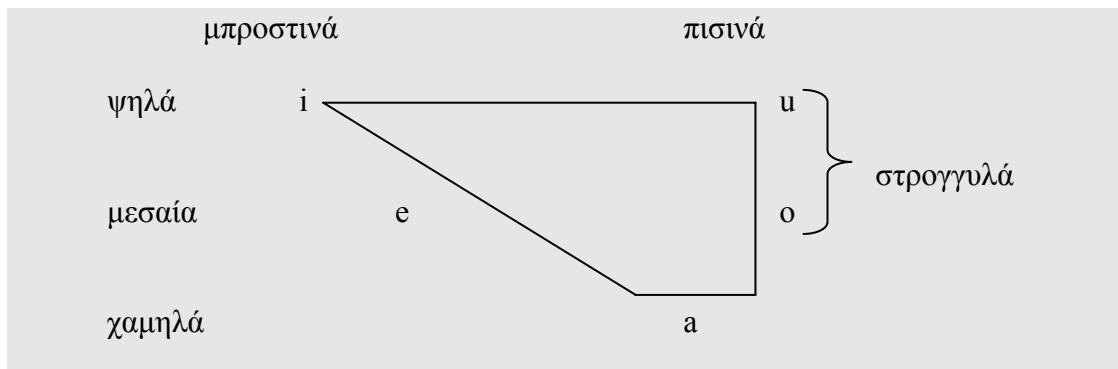

Διεθνές φωνητικό αλφάβητο – International Phonetic Alphabet (IPA)

Φωνήεντα

[i]	τι, ίδιος, σήμερα, ήλιος, ύστερα, είπα, οικογένεια
[e]	εγώ, αίσιος, έτσι, εύχομαι, μέση
[a]	άμα, αύριο, αφήνω, αυτοκίνητο, άνεμος
[o]	όλο, όμως, ώσπου, όνειρο, κακώς
[u]	ούτε, κουλούρι, δουλεύω, πουλάω, κουβέντα

Σύμφωνα

[k]	καλός, κάνω, κοστίζω, κουδούνι, κουβέντα, κρασί, κλέφτης
[ç] ή [k']	κερί, κυρία, κέρμα, σκιά, πακέτο, ανακοίνωση
[x]	χάνω, χαρά, χρώμα, χουζούρι, χωράφι, χρυσός, χλωμός
[ç]	χέρι, άχυρο, χείλια, χαιρετώ, ποιος [ρçός]
[γ]	γάλα, γόμα, γούστο, γραμμάριο, αγράμματος
[j] ή [γ']	γέρος, γυναίκα, γιασεμί, άγιος, καινούριος, βιάζομαι
[g]	γκαράζ, γκρίνια, εγκάθετος, γκρεμός, εγγόνι, έναν ~~κ~~ καφέ
[ç] ή [g']	γκέμι, γκισέ, αγγινάρα, αγκύλωση, εγκύκλιος
[b]	μπαίνω, εμπρός, επιπτώ, εμποδίζω, στον ~~κ~~ Πειραιά [m'b]
[d]	άντε, λεβέντης, έντερα, δεν ~~κ~~ τέλειωσε [m'd]
[f]	φωτιά, φυσάω, φαγητό, έμφραγμα, αυτός, ευτυχώς
[v]	βάρκα, βαστώ, βρέφος, βοήθεια, αύριο
[p]	προς, πατέρας, πιο, σπουργίτι
[t]	τέρας, τρία, ταραχή, έτσι
[θ]	θαύμα, θεός, αριθμός, κάθομαι, άνθρωπος, όρθιος
[ð] ή [ð']	δόντι, δέντρο, δάσος, δίνω, δρόμος, άδεια
[s]	σωστός, σύρμα, σωτηρία, αίσχος, σπάνιος
[z]	ζάλη, ζέστη, ζόρι, άσμα, ασβέστης, σγουρός, της ~~κ~~ Μαρίας
[r]	ροή, ρεύμα, ρυάκι, άχρηστος, έρχομαι
[l]	λάθος, λεπτός, λύπη, λίπασμα, λόγος, πλατύς, κλαίω
[ʎ] ή [l']	ελιά, κυάλια, ήλιος, λιακάδα
[m]	μητέρα, μάτι, μόνος, εμμένω, μια
[ʙ] ή [m']	αμφί, άμβωνας, μεταμφιέζω, αμφορέας, αμφισβητώ
[n]	νέος, νύχτα, άνισος, νόημα, ένας
[ɲ]	άγγελος [άη ~~κ~~ elos], συγκατάθεση, εγκατάσταση, άγχος
[ɲ'] ή [n']	νιάτα, έγνωια, εννιά, νοιάζομαι, γκίνια, μια [m*á]

Τρόποι/Τόποι άρθρωσης	Διχειλικά	Χειλο-δοντικά	Οδοντικά	Φατνιακά	Ουρανικά	Υπερωικά
Στιγμαϊαία (Κλειστά)	p b			t d	c(k) (g)	k g
Ρινικά (Ερρινα)	m	M		n	ɲ(n)	N
Διαρκή (Τριβόμενα)		f v	ʧ Δ(δ)	s z	X(x)) Ø( ) ⊗	x ⊗
Προσεγγιστικά	(w)				j	
Παλλόμενα				r		
Πλευρικά				l	ɬ(l)	

Ασκήσεις φωνητικής - φωνολογίας

1. Μεταγράψτε από το φωνητικό αλφάβητο α) στη γραφή της ελληνικής και β) σε φωνολογική (φωνημική) γραφή το απόσπασμα από το σονέτο του Κ. Παλαμά “Οι νεράιδες” (από τη συλλογή *Τα παράκαιρα*, 1919):

takoráʔa osafrutase ⁿ déʧa	stuxorúmasp ^u axú ⁿ da ^m burí★a
masplumízun korm★á ^m buɣarí★a	ródojínētetojélazmámas
máizoés cikardjés cetacéʧa	ceɣarúfalokáthemaskláma
stá★↵izmámas marázjoikamí★a	ɾçásesi tumarmárutoθάma
tonanémonemísxrisaɣnéʧa	jaicirátoŋksoθçóncicirámas
cexrisástapelájiðelfi★a	caŋksoθçá poscedíxnicedíni
apanθróponɣufárjatadéʧa	m★asa★↵élisas ^l ópsisuiríni

(Γλωσσάρι: σεντέφι < τουρκ. sedef: “μαργαριτάρι”, πλουμίζω < μσν. πλουμίον < λατ. pluma: “στολίζω”, μπουγαρίνι: “το άνθος του γιασεμιού”, μαράζιο/μαράζι < τουρκ. maraz, γνέφια: “νέφη”, μπουρίνι < τουρκ. borin, ξωθιά: “ξωτικά/ή”.)

2. Μεταγράψτε α) σε φωνητική γραφή και β) σε φωνολογική γραφή το ποίημα που ακολουθεί. γ) Καταγράψτε τουλάχιστον δύο (2) φωνολογικούς κανόνες με βάση τους οποίους η φωνητική παράγεται από τη φωνολογική μεταγραφή. (Θεωρήστε ότι το [j] είναι άλλοτε αλλόφωνο του [ɣ] και άλλοτε αλλόφωνο του [i].)

Αγνάντια το παράθυρο· στο βάθος
Ο ουρανός, όλο ουρανός και τίποτ' άλλο·
Κι ανάμεσα, ουρανόζωστον ολόκληρο,
Ψηλόλιγνο ένα κυπαρίσσι· τίποτ' άλλο.
Και ή ξάστερος ο ουρανός ή μαύρος είναι,
Στη χαρά του γλαυκού, στις τρικυμιάς το σάλο,
Όμοια και πάντα αργολυγάει το κυπαρίσσι,
Ήσυχο, ωραίο, απελπισμένο. Τίποτ' άλλο. (Κ. Παλαμάς, *Εκατό φωνές*, 7)

3. Εξετάστε τα ακόλουθα δεδομένα από τα ιταλικά (σε φωνητική μεταγραφή):

mámma “μαμά”	kóme “πώς”	téma “θέμα”
témpo “χρόνος”	tómbola “τόμπολα”	ámpio “φαρδύς”
á☉fora “αμφορέας”	co☉válida “επικύρωση”	i☉fámia “ατιμία”

i☉fekóndo “άκαρπος”   gó☉fio “φουσκωμένος”   i☉válido “άκυρος”

Με βάση τα δεδομένα αυτά, προσδιορίστε εάν οι φθόγγοι [m] και [☉] αποτελούν διαφορετικά φωνήματα της ιταλικής ή αλλόφωνα του ίδιου φωνήματος. Αιτιολογήστε την άποψή σας. Παρουσιάστε δεδομένα που ν’ αποδεικνύουν ότι οι φθόγγοι [m] και [☉] έχουν την ίδια συμπεριφορά και στα ελληνικά.

4. Σύμφωνα με αρκετές περιγραφές της κυπριακής, τα φωνήματα /ν, δ, γ/ αποβάλλονται (“αφαιρούνται” ή “σιγούν”) σε ορισμένο περιβάλλον. Μελετήστε τα παρακάτω δεδομένα και διατυπώστε τον κανόνα της αποβολής με όσο γίνεται μεγαλύτερη γενικότητα και απλότητα (σε δύο σειρές το πολύ). Προσοχή: πρέπει να δώσετε μια γενική, μονοσήμαντη περιγραφή της τάξης /ν, δ, γ/.

síuros “σίγουρος”	ογάμος “ο γάμος”	traúin “τραγούδι”
fóos “φόβος”	onasiϕás “ο βασιλιάς”	trió “τρυγώ”
fríin “φρύδι”	odáskalos “ο δάσκαλος”	vulí “βουλή”
káuras “κάβουρας”	róin “πόδι”	vuós “βουβός”
láin “λάδι”	pprió “πηδώ”	délta “δέλτα”
laós “λαγός”	róa “ρόγα”	
líon “λίγο”	traó “τραβώ”	

5. Οι φθόγγοι [n] και [ŋ] είναι αλλόφωνα του ίδιου φωνήματος στα ιταλικά. Να καθοριστεί η κατανομή τους:

nóta “νότα”	fángo “λάσπη”	fantazía “φαντασία”
anhóra “ακόμα”	fančúlla “κοπέλα”	ánsya “αγωνία”
número “νούμερο”	fína “φίνα”	véngo “έρχομαι”
báňka “τράπεζα”	nído “φωλιά”	bandíto “ληστής”
káne “σκύλος”	anhóna “Αγκώνα”	

Ευ. Β. Πετρούνιας, *Νεοελληνική Γραμματική και Συγκριτική («Αντιπαραθετική») Ανάλυση*, τ. Α': *Φωνητική και Εισαγωγή στη Φωνολογία*, Μέρος Β': *Ασκήσεις – Θεματικός Κατάλογος*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη, 1997, σσ. 154-155.

- 7.1 Οι φθόγγοι [r] και [l] βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή σε μια ποικιλία της Ganda. Σε ποιο περιβάλλον εμφανίζεται ο καθένας;

kola	lwana	buulira	lya	luula
omugole	lumonde	eddwaliro	oluganda	olulimi
wulira	beera	jjukira	eryato	omuliro
effirimbi	emmeeri	eraddu	wawaabira	lagira

- 7.2 Εξετάστε τα ακόλουθα δάνεια (από τα Αγγλικά, εκτός της τελευταίας λέξης). Ποια εξήγηση θα δίνατε στην ακανόνιστη συμπεριφορά των [r] και [l];

ebendera “flag”	leerwe “railway”	luula “ruler”
ssaffaali “safari”		

(M. Halle & G. N. Clements, *Problem Book in Phonology*, Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1983, σ. 51)

8. Σε ποια συμφραζόμενα εφαρμόζεται ο κανόνας της ελληνικής: /s/ → [z] / ____;
Γιατί τα [s], [z] δεν μπορούν να θεωρηθούν αλλόφωνα;

ρέζι
ρέσι
ζόνι
σόνι
άσε
zmári
σίμα
azbún
aspún

aznós
asfoδίli
zvίno
sfίna
astós
ascί
poléζgamίles
àstopáretapóφasi
pozδέθatakàtaférete

9. Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1995, σ. 30: ασκήσεις 1-4, σ. 48: ασκήσεις 1-5.

